

Mariusz Cichosz

Bydgoska Szkoła Dramatyczna (1945-1948)

słowa kluczowe: Szkoła Dramatyczna, edukacja artystyczna, teatr, Bydgoszcz

Istnienie i funkcjonowanie instytucji kulturalnych – instytucji, które służą upowszechnianiu kultury – jest bardzo ważne dla rozwoju każdego miasta, budują one bowiem jego cywilizacyjną tożsamość i tworzą jego kulturowe dziedzictwo. Jednocześnie jednak są rzeczywistością zmienną i przemijającą. Ważne jest więc, by to dziedzictwo zachować w pamięci jako wypracowane dobro i bogactwo miejsca.

Jedną z takich dziś już zapomnianych instytucji działających w latach minionych w Bydgoszczy, a związanych z upowszechnianiem kultury, właśnie była Szkoła Dramatyczna, działająca w latach 1945-1948.

Fot. 1. Bydgoska Szkoła Dramatyczna

Powstanie szkoły

Powstanie Bydgoskiej Szkoły Dramatycznej mocno związane jest z okresem po drugiej wojnie światowej. Był to bowiem czas, w którym w kontekście doświadczeń i wielu zniszczeń wojennych budziła się mocno świadomość i potrzeba odbudowy – także w dziedzinie funkcjonowania kultury. Dotyczyło to również życia teatralnego, które powoli zaczęło się w Bydgoszczy odradzać.

Po zburzeniu w czasie wojny gmachu Teatru Miejskiego zaraz po wojnie powstały dwie prowizoryczne sceny, pierwsza znajdowała się w dawnym

drewnianym budynku niemieckiego „Elysium Theater”, natomiast druga przy ulicy Grodzkiej. Brak wyposażenia, sceny, rekwizytów, dekoracji nie ułatwiały funkcjonowania podejmującym tam swoją pracę sceniczną aktorom¹. W tym trudnym dla Polski czasie Aleksander Rodziewicz, przedwojenny dyrektor Teatru Miejskiego w Bydgoszczy, podczas swojego pobytu w Krakowie już w lutym 1945 r. rozpoczął pracę nad kompletowaniem zespołu teatralnego, z którym mógłby od nowa stworzyć bydgoski teatr.

Dzięki tym staraniom już w marcu 1945 r. Rodziewicz mógł pochwalić się pierwszym składem – zespołem aktorskim, z którym oficjalnie otworzył polską scenę, wystawiając *Zemstę* Aleksandra Fredry, co nastąpiło 24 marca 1945 r. Spektakl ten został przygotowany w następującym składzie:

- reżyserzy i aktorzy: Zofia Modrzewska z Czesławem Strzeleckim,
- aktorzy: Barczewska, Gajdecki, Granowscy, Guttner, Kassowscy, Kownacka, Krzywicka, Morozowiczowa, Okońska, Stróżyńska, Wilkoszewska,
- scenograf: Antoni Muszyński,
- kierownik techniczny: Mikołaj Gawryłow,
- perukarz-charakteryzator: Stefan Jenzura².

Było to ważne wydarzenie teatralne, które spotkało się z bardzo dobrym przyjęciem i dużym zainteresowaniem publiczności, co też podnosiło na duchu samych aktorów oraz Rodziewicza, ale przede wszystkim bydgoszczan, stęsknionych polskich sztuk – polskiego teatru.

Rozwój życia kulturalnego w Bydgoszczy w kolejnych latach sprawiał, że coraz częściej zatrzymywali się w tym mieście wybitni artyści z różnych dziedzin, nie tylko aktorzy związani z życiem teatralnym, ale także plastycy, muzycy, pisarze³.

Pomimo wyżej wspomnianych starań Teatr Polski w Bydgoszczy był jednak cały czas ubogi w młodych aktorów i aktorki. Rodziewicz wiedział, że trzeba to zmienić i zaczął się zastanawiać, w jaki sposób działać w tym kierunku. Trudno było znaleźć wykształconych młodych aktorów, gdyż czas wojny był okresem, w którym większość z nich zginęła bądź rozproszyła się po całym kraju. Również w tym samym czasie na sześć lat wstrzymano działalność szkoły dramatycznej w Warszawie. Po wielu rozważaniach na ten temat postanowił sam podjąć działania mające na celu stworzenie właśnie takiej szkoły dramatycznej, która kształciłaby przyszłych aktorów. Szkoła miała funkcjonować przy Teatrze Polskim⁴.

¹ E. Czarska, *Teatr Polski w Bydgoszczy. Almanach sceny bydgoskiej 1920-1990*, 1990, s. 41.

² Tamże.

³ A. Sucharska, *Kultura w Bydgoszczy po 1918 r. i jej uwarunkowania*. [w:] *Kultura bydgoska 1945-1984*, pod red. K. Kwaśniewskiej, Bydgoszcz 1984, s. 548.

⁴ E. Adamus-Szymborska, Z. Pietrzak, Z. Pruss, *Bydgoska Szkoła Dramatyczna*, [w:] *Bydgoski*

Pomysł ten narodził się i był podjęty w Bydgoszczy już wcześniej, a mianowicie w 1921 r., przez Wandę Siemaszkową – dyrektorkę Teatru Miejskiego. Musiała ona jednak z tej inicjatywy zrezygnować, co łączyło się między innymi z jej wyprowadzką z Bydgoszczy.

Szkoła Dramatyczna w Bydgoszczy została oficjalnie otwarta 9 marca 1945 r. Jak czytamy, szkoła była „nie »wyższą teatralną« z rektoratami, dziekanatami, katedrami, lecz raczej skromnym studio przy teatrze, które jednakowoż wydało sporą liczbę znanych już dziś na scenach aktorów i aktorek (...)”⁵. Siedziba szkoły znajdowała się obok sekretariatu teatru przy ulicy Cieszkowskiego 4 w trzech sporych pomieszczeniach (łącznie wynosiły 390 m³)⁶. Ministerstwo Kultury i Sztuki wspomogło jej działalność, przynajmniej niezbędną subwencję⁷.

Założycielem i pierwszym dyrektorem Szkoły Dramatycznej w Bydgoszczy był Aleksander Rodziewicz. Ostatni sezon teatralny przyniósł jednak w tym zakresie zmiany i jej dyrektorem został ówczesny wykładowca szkoły Adam Grzymała-Siedlecki. Przyglądając się osiągnięciom tych dwóch postaci, można łatwo wywnioskować, że zdecydowanie mocno przyczynili się do rozwoju życia społecznego i artystycznego, środowiska teatralnego oraz polskiej, w tym bydgoskiej, sztuki teatralnej.

Organizacja i funkcjonowanie

Aleksander Rodziewicz, zakładając bydgoską Szkołę Dramatyczną, myślał o takim

Fot. 2. Aleksander Rodziewicz, 1935 r. (ze zbiorów NAC) (źródło: <http://encyklopedia.szczecin.pl>)

Fot. 3. Adam Grzymała-Siedlecki, Bydgoszcz, fot. WiMBP Bydgoszcz (źródło: <http://www.24ikp.pl>)

leksykon teatralny, Bydgoszcz 2000, s. 57.

⁵ *Bydgoska wylęgarnia aktorska*, [w:] *Teatr w Bydgoszczy i w Toruniu. Wydanie specjalne z okazji 100. premiery PTZP*, Bydgoszcz 1955, s. 33.

⁶ B. Janiszewska-Mincer, *Szkoły artystyczne: Szkoła Dramatyczna*, [w:] *Kultura w Bydgoszczy (1945-1949)*, Bydgoszcz 1988, s. 83.

⁷ E. Czerna, dz. cyt., s. 89.

miejscu, w którym przyszli aktorzy w jak najdoskonalszy, najszybszy, oparty na praktyce sposób zostaną przygotowani do zawodu. W rezultacie szkoła funkcjonowała prężnie, a sam dyrektor mimo skromnych warunków mógł to wszystko zapewnić swoim słuchaczom.

Ogłoszona w dzienniku „Ziemia Pomorska” i w programie teatralnym informacja o otwarciu nowej szkoły aktorskiej przez Aleksandra Rodziewicza obiegła bardzo szybko zainteresowane środowisko, zgłosiło się 86 chętnych⁸. Ponad połowa kandydatów pochodziła z Pomorza. Zorganizowany egzamin wstępny przebiegał przed specjalnie powołaną do tego komisją w składzie: Zofia Modrzewska (aktorka, reżyser, kierownik artystyczny, dyrektor teatru), Czesław Strzelecki (aktor, reżyser), Jan Piechocki (bydgoski działacz kultury, publicysta, dziennikarz, nauczyciel) oraz Adam Grzymała-Siedlecki (krytyk literacki i teatralny, dramatopisarz, tłumacz, prozaik, reżyser)⁹.

Na egzaminie wstępnym sprawdzano przede wszystkim główne predyspozycje aktorskie uczniów. Oceniano je na podstawie zleconych zadań praktycznych. Komisja dążyła do wyszukania wśród kandydatów największych pereł z wysokimi predyspozycjami. Wiedza teoretyczna z zakresu literatury, historii teatru i kultury była ważna, ale nie najważniejsza, gdyż bardziej zwracano uwagę na praktyczność i chęci niż na wiedzę teoretyczną¹⁰. Z 86 kandydatów do szkoły zakwalifikowały się 32 osoby. Jeśli chodzi o przedział wiekowy przyjętych uczniów, to był on bardzo zróżnicowany: od 18. do 33. roku życia i tym samym uczniowie byli na różnych etapach przygotowania¹¹.

Program szkolny zakładał, że prowadzone zajęcia miały odbywać się popołudniami w wymiarze około pięciu godzin. Oparty był na podstawie obowiązujących zajęć, które były prowadzone przed wojną we wcześniej wspomnianej Warszawskiej Szkole Dramatycznej. W szkole panowała miła atmosfera między uczniami a profesorami. Wszyscy bowiem darzyli się wzajemnie szacunkiem i przyjacielską bezpośredniością¹². Co najważniejsze, kadra złożona z wybitnych specjalistów była dla uczniów najlepszym wzorem do naśladowania. Należeli do niej profesjonaliści, a byli to m.in.: Aleksander Rodziewicz (dyrektor; ćwiczenia z dykcji i deklamacji), Adam Grzymała-Siedlecki (zastępca dyrektora, późniejszy dyrektor szkoły; analiza tekstów), prof. Jan Piechocki (historia literatury i kultury), reż. Zofia Modrzewska (praktyka gry scenicznej), Czesław Strzelecki (praktyka gry scenicznej), mgr Jadwiga Daszkiewicz (kostiumologia), prof.

⁸ B. Janiszewska-Mincer, dz. cyt., s. 83.

⁹ *Encyklopedia teatru polskiego*, www.encyklopediateatru.pl (dostęp: 18.06.2018).

¹⁰ E. Czerska, dz. cyt., s. 89.

¹¹ E. Adamus-Szymborska, Z. Pietrzak, Z. Pruss, dz. cyt., s. 57.

¹² Tamże, s. 85.

Maria Wilkoszewska (praktyka wymowy). Można śmiało stwierdzić, że dzięki nim wykształciło się wiele zdolnych jednostek, które na zawsze zapisały się w historii bydgoskiej i polskiej sceny teatralnej. Profesjonalne podejście wykładowców pomogło uczniom rozwinąć skrzydła.

Ostatecznie Szkołę Dramatyczną ukończyło spore grono wybitnych aktorów i aktorek. Nie wszyscy w swoim dalszym życiu podążyli w stronę aktorstwa, lecz kilka nazwisk do tej pory widnieje w pamięci środowisk związanych z teatrem i sztuką. Należałoby tu wspomnieć np. Wandę Rucińską, Hieronima Konieczkę, Mariana Szuala oraz Martę Nowosad-Ostromęczką.

Mimo wielkich chęci i potrzeby założenia Szkoły Dramatycznej w Bydgoszczy, ta z miesiąca na miesiąc zaczęła powoli gasnąć. Od początku odczuwała braki w środkach finansowych. Przyznawane subwencje Ministerstwa Kultury i Sztuki były za małe na zakup pomocy naukowych czy też stypendia dla najlepszych i najzdolniejszych uczniów. Dyrektor wystosowywał w 1946 r. wiele pism do Zarządu Miejskiego z prośbami o przydzielenie comiesięcznych dotacji, przedstawiając mu szczegółowy budżet szkoły¹³. Niestety, to nie przyniosło żadnych pozytywnych skutków, ponieważ zarząd odkładał tę sprawę na bok, pisząc o planach przyjrzenia się jej w kolejnym roku¹⁴. Sytuacja placówki stawała się coraz trudniejsza. Malała liczba zgłaszających się do niej kandydatów, dyrekcja nie mogła wywiązywać się z rozliczeń finansowych, uczniowie szkoły nie dostawali poważniejszych ról w teatrze, a zapotrzebowanie na szkołę aktorską na Pomorzu spadało: „Pierwszy rocznik ludził, że teren nasz istotnie potrzebuje uczelni teatralnej – tak liczny był napływ kandydatów i tyle jednostek dało się przyjąć na

Fot. 4. Uczniowie Szkoły Dramatycznej w Bydgoszczy 1945-1946 (źródło: Izba Pamięci Adama Grzymały-Siedleckiego w Bydgoszczy)

„Pierwszy rocznik ludził, że teren nasz istotnie potrzebuje uczelni teatralnej – tak liczny był napływ kandydatów i tyle jednostek dało się przyjąć na

¹³ Budżet Szkoły Dramatycznej w Bydgoszczy, zob. Aneks.

¹⁴ Uchwała Zarządu Miejskiego z dn. 27.06.1946, zob. Aneks.

studia. Ale gdy pierwszy rocznik zaspokoił artystyczne tęsknoty z lat okupacyjnych, okazało się, że trudno już nadal liczyć na podobny pęd¹⁵.

W rezultacie wstrzymano jakiegokolwiek subwencje dla szkoły. Barbara Janiszewska-Mincer pisze o tym, że „głównym powodem wstrzymania subwencji było zwycięstwo zasady centralizmu w dziedzinie kierowania polityką kulturalną państwa”. Tym samym w 1948 r. zamknięto szkołę na zawsze.

Zakończenie

Można powiedzieć, iż Bydgoska Szkoła Dramatyczna poprzez krótki okres istnienia była tylko epizodem na mapie funkcjonujących w Bydgoszczy instytucji upowszechniania kultury. Był to jednak epizod znaczący i ważny. Być może jest cały czas wyzwaniem, gdyż w zakresie kształcenia w zawodzie aktorskim Bydgoszcz nie wypracowała odpowiednich struktur i form edukacyjnych. A przecież jest to ważny obszar aktywności twórczej i artystycznej, tak bardzo potrzebnej w życiu każdego miasta – także w życiu Bydgoszczy.

BIBLIOGRAFIA

- Adamus-Szymborska E., Pietrzak Z., Pruss Z., *Bydgoska Szkoła Dramatyczna*, [w:] *Bydgoski leksykon teatralny*, Bydgoszcz 2000, s. 57.
- Czerska E., *Teatr Polski w Bydgoszczy. Almanach sceny bydgoskiej 1920-1990*, Bydgoszcz 1990, s. 41.
- Janiszewska-Mincer B., *Szkoły artystyczne: Szkoła Dramatyczna*, [w:] *Kultura w Bydgoszczy (1945-1949)*, Bydgoszcz 1988, s. 83, 88.
- Encyklopedia teatru polskiego, www.encyklopediateatru.pl (dostęp: 18.06.2018).
- Sucharska A., *Kultura w Bydgoszczy po 1918 r. i jej uwarunkowania*, [w:] *Kultura bydgoska 1945-1984*, pod red. K. Kwaśniewskiej, Bydgoszcz 1984, s. 548.
- Bydgoska wylęgarnia aktorska*, [w:] *Teatr w Bydgoszczy i w Toruniu. Wydanie specjalne z okazji 100. premiery PTZP*, Bydgoszcz 1955, s. 33-35.

The Bydgoszcz Drama School (1945-1948)

keywords: Drama School, art education, theater, Bydgoszcz

Summary

The Bydgoszcz Drama School was one of the art education institutions in Bydgoszcz. It operated in 1945-1948. The school founder and its first director was Aleksander Rodziewicz. The institution was also managed by Adam Grzymala-Siedlecki. The school graduates included Wanda Rucińska and Hieronim Konieczka. The school, despite enthusiasm and active work, experienced constant financial problems, which led to its closing.

¹⁵ *Teatr w Bydgoszczy i Toruniu. Wydanie specjalne z okazji 100. premiery PTZP*, s. 35.

Schule für Schauspielkunst in Bydgoszcz (1945-1948)

Schlüsselwörter: Schule für Schauspielkunst, künstlerische Bildung, Theater, Bydgoszcz

Zusammenfassung

Die Schule für Schauspielkunst in Bydgoszcz war eine der künstlerischen Bildungseinrichtungen in Bydgoszcz. Sie übte ihre Tätigkeit in den Jahren 1945-1948 aus. Ihr Gründer und erster Direktor war Aleksander Rodziewicz. Diese Bildungseinrichtung wurde ebenfalls durch Adam Grzymała-Siedlecki geleitet. Zu Schulabsolventen gehörten u.a. Wanda Rucińska und Hieronim Konieczka. Die Anstalt erfuhr trotz der Begeisterung für Tätigkeiten finanzielle Schwierigkeiten, die zu ihrer Schließung beigetragen haben.